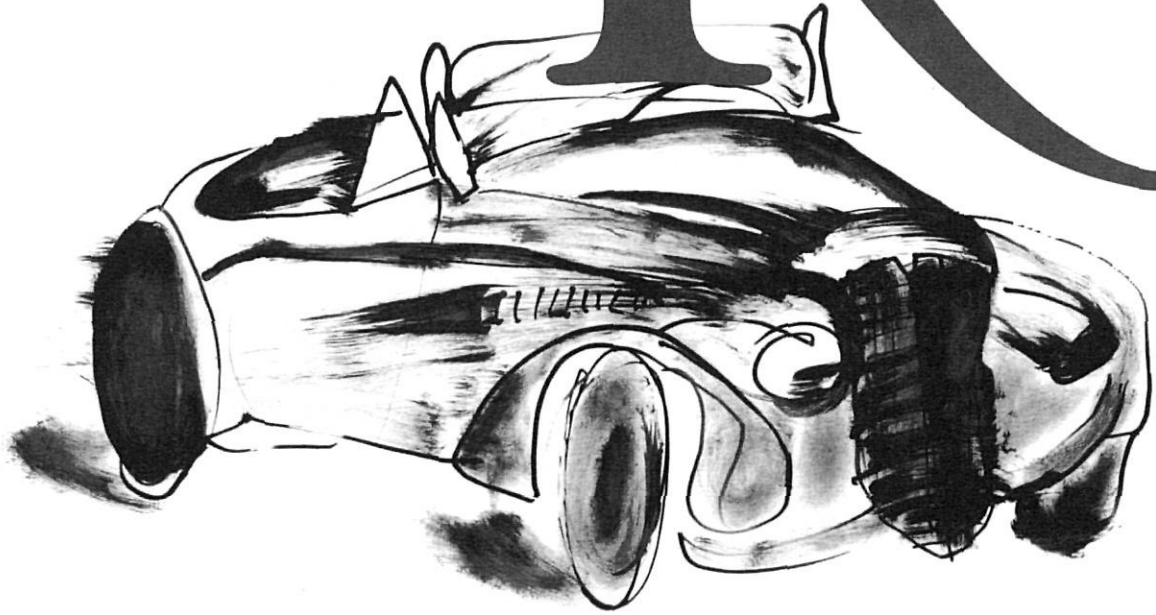

Fulls de la **R**evista

Il·lustracions de Núria Garcia

El designi propiciat de Timothy O'Kelly

*Car y a-t-il rien qui vous élève
Comme d'avoir aimé un mort ou une morte
On devient si pur qu'on en arrive
Dans les glaciers de la mémoire
À se confondre avec le souvenir
On est fortifié pour la vie
Et l'on n'a plus besoin de personne.*

GUILLAUME APOLLINAIRE

Agustí Bel i Bertran

Aquest relat ha obtingut el Premi de Narració curta Mercè Rodoreda, de Santa Cristina d'Aro, de 1993.

La carta de la Janet que havia rebut ans d'embarcar-se encara el tenia estabornit. Allò de l'Ethel, i damunt el bon jan del Devery havia deixat la pell al front d'Itàlia.

El caporal Timothy O'Kelly estava fora de plom quan va quedar-se penjat de l'espadanya del campanar de Sainte-Mère-Église. A un quart i cinc minuts de la una de la matinada havien aterrat els britànics del 6th Airborne. Foren els primers a entrar en combat, perquè el general Gale pretenia ocupar de seguida els ponts sobre l'Orne i els poblets de la vora per enllaçar amb les forces procedents de les platges. Van haver de barrejar-se en un diabòlic cos a cos, però al capdavall

van fer forat. En canvi, els americans no van sortir-se'n. Gairebé alhora, els aparells els llençaren sobre la península de Cotentin. A causa del vent i per culpa de la imperícia dels pilots novençans, van quedar escampats en una zona de tres-centes milles quadrades els efectius de la 82 Divisió aerotransportada de Ridgeway i Gavin, i els de la 101 de Taylor a què pertanyia el caporal O'Kelly. Dos terços dels homes van enfonsar-se als aiguamolls. Tanmateix, encara van tenir la sort que els alemanys estaven a l'escapça: Eisenhower escriuria més tard que l'OKW del VII Exèrcit alemany no va assabentar-se dels desembarcaments de la platja fins a les nou del matí, i del fet que hi intervinguessin paracaigudistes, fins a les 16.40; i que mentre Rommel es penedia d'haver viatjat a Berlín, la trepa de panxuts generals que assessoraven Hitler no van gosar despertar-lo aquell sis de juny que Timothy O'Kelly veia llos-trerjar des de dalt d'un campanar.

«No te'n descuidis:

confessa't i combrega sovint. Arreu on et duguin, busca una església i combrega», havia maldat sa mare en saber-lo destinat al futur front de França.

Patia, bona irlandesa, que la Parca no l'empaités en pecat mortal.

«No t'hi amoïnis», l'havia tranquil·litzada una veïna, «que allí on va el que sobren són capellans i totes les esglésies són catòliques».

I vés per on Timothy O'Kelly va descendir sobre Sainte-Mère-Église i el paracaigudes va enganxar-se-li al capdamunt de l'espaldany del campanar, i va mirar de romandre-hi penjat i immòbil, fent-se el mort, mentre els seus camarades queien al bell mig del poble i morien cosits a trets abans de tocar terra.

Una volta vençut el primer pànic, O'Kelly va poder triar lliurement entre aquella quiescència grotesca i la mort heroica que potser requeria no només l'avinentosa, sinó també moltes altres circumstàncies no menys importants: un paisatge enfurit exigint-li, com el bosc de Birnam shakespearà, un destí atziac; una trajectòria universitària antifeixista; el seu tarannà romàntic, excitat per aquella sentència terminant de l'Ethel que havia sabut per la Janet... Nogensmenys, va escollir de romandre quiet, com un estornell de carbassa, penjat de l'espaldany a tall de baboia ridícula, del moment que en cada església hi ha un capellà, i un capellà compliria fidelment qualsevol promesa feta.

Havia plorat pels seus companys rematats a la plaça del poble. S'esforçà a contenir les llàgrimes, per por que els alemanys no pareixin compte en la lluentor de la seva cara mullada. Mirava també de dissimular els seus moviments respiratoris: s'hi capficava com s'hi capfiquen els asmàtics, se'ls restrenyia amb tanta cura que quan irrompien els sanglots es negava. Aleshores va adonar-se que aquells ofecs el farien envermellar, cosa impròpia d'un cadàver. No les tenia totes.

Suava a manta, i va arribar a creure que aquella gran criació d'alemanys que formiguejaven pel carrer Major havia vist ja feia estona com, a poc a poc, les taques de suor de la seva guerrera creixien, i posat que els difunts no transpiren...

Provà de pensar en alguna cosa. Es preguntà de quina manera hom pot estimar una persona morta. Se n'hi acudiren tres. En primer lloc —és clar que se centrava només en l'amor eròtic, deixant

fora el filial—, O'Kelly col·locà l'amor inspirat per un personatge allunyat en el temps o en l'espai de l'amant, per la qual cosa el tracte personal entre tots dos resulta naturalment impossible. «Valentino, Marlene Dietrich o Greta Garbo seran casos així», es digué. Recordà un arqueòleg suís el qual, patològicament atret per la figura de la reina Cleopatra d'Egipte, escrigué en una revista científica un escandalós article que titulà «Je pleure et je voudrais mourir»; i aquesta publicació donà peu a un famosíssim poema de Guillaume Apollinaire sobre aquells enamorats que, servant el record dels morts que estimen, senten una felicitat tan inesperada i alhora tan

real que no pateixen cap por de perdre-la.

Un segon supòsit era el de la Janet Granger. Ella i Devery

tenien previst de casar-se en acabar la guerra, però ara la Janet hauria d'aconcentrar-se amb els seus records i les darreres cartes que ell va enviar des d'Itàlia. «Quan hom

ha estimat una persona que ara és morta», li havia escrit la Janet

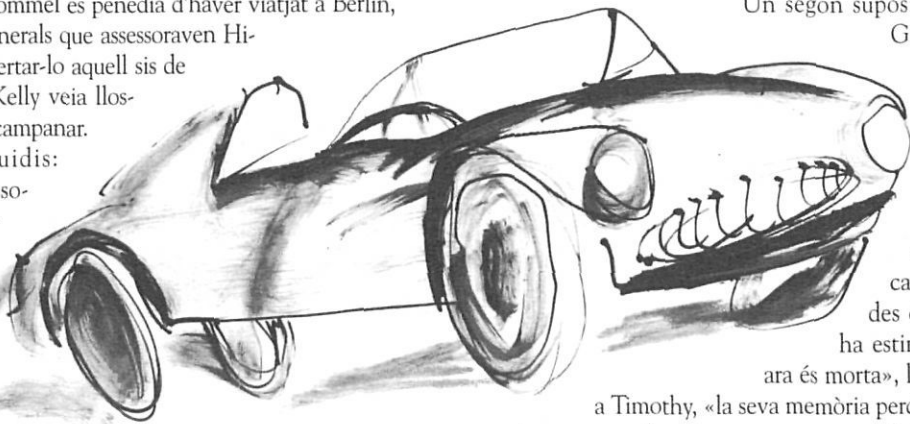
a Timothy, «la seva memòria perdura enfortint-nos per a plantar cara a la vida sense por, perquè la vida ja ens ha fet tot el mal que podia». Hi afegia: «Una mena d'egoisme innocent em prova a cada punt que és com si Devery fos tot meu, i no necessito ja ningú. A ell el recordo tal com se'n va anar mentre jo li prohibia que provés de lligar-se cap italiana amb aquell bigoti minso i aquelles orelles dúbiques, tot a l'estil de Clark Gable. La veritat és que crec que no és gens difícil d'estimar, i jo continuaré fent-ho per sempre més». A partir d'aquest punt la carta de la Janet es referia exclusivament a l'Ethel.

Al capvespre ja hi havia molts pocs soldats alemanys pel carrer major de Sainte-Mère-Église, i dedicidament no n'hi havia ja cap que alcés l'esguard cap als alts finestrals gòtics, els contraforts o l'espaldany. O'Kelly va comprendre que aquell era el punt.

A despit del turment que li representà canviar la positura mantinguda durant tantes hores, O'Kelly arrossà les cames fins al repeu. S'hi plantà. Pel cordam del seu propi paracaigudes s'enfilà cap a una barana d'obra de dubtosa solidesa. Llavors va sentir els trets.

Un dels projectils va tocar el penell de l'església, ben prop d'O'Kelly. Ajupit darrera la barana, cregué que aquesta vegada se'n veuria de totes perquè els alemanys, per fi, anaven a l'encaç d'ell. Però va passar una hora més i no pujaven. Va sentir un rebombori a la plaça: duïen un xicot —aquell esquinçall semblava un uniforme anglès—; anava malferit. O'Kelly no va voler esperar el tret de gràcia ni el risc de cap altra bala perduda. Va grimpar fins al penell del campanar i des d'allí va veure que hi havia una vella trampa a l'altre aiguavés de la coberta. Ja estava més segur: hi baixaria a la matinada.

Donà una ullada als marjals i la nit abocà damunt seu un paisatge brutal i colpidor. Resultava d'una faïçó dantesca gairebé paradigmàtica. La «Marine au coucher du soleil» de Vernet que s'hi hauria pogut endevinar al foscant s'havia tornat per fatifat un escenari de cortines negres, la tenebror de les quals l'esquinçaven dotzenes d'infausts torterols, resplendors d'incendis, llampecs intermitents çà i là de canonades, volior de projectils i esgarrifoses permutes de trets. Un esquerp moll de la memòria s'entercava a portar-li l'encapçalament d'un treball que l'Ethel —devota de

l'estètica romàntica— havia publicat en una revista universitària: «La tradició del paisatge romàntic francès que cal cercar en l'escola set-centista dels Poussin, Duguet i Lorrain abunda de pintures on el somni i la realitat es confonen»; en llegir-lo, O'Kelly li havia retret que s'hi hagués deixat els Watteau, Fragonard i Vernet. Sempre havien sovintejat entre tots dos, l'Ethel i Timothy, divertides disputes artístiques amb què buscar-se les pessigolles.

És clar que no fou per aquest motiu el trencament. Fou una badada d'ell; més que una impertinència, una ofensa truculenta, gratuïta i atroç perpetrada uns mesos enrera, precisament quan l'Ethel esperava confiada la seva definitiva requesta d'amor: Timothy O'Kelly va deixar-la plantada el vespre de la revetlla de graduació i se n'hi va anar amb una xicota eixebrada i incontinent la qual, l'endemà, va proclamar a so de tabals per tot arreu la victòria dels seus malucs i cuixes sobre «les ulleretes de filferro» de la pobra Ethel. L'Ethel no digué piu, entelà els seus ulls corals de Bette Davis, s'enretirà cap-cota, i ella i O'Kelly no van festejar més.

Timothy O'Kelly estava convençut que en aquella acció repulsiva —així la veia ara— no va deixar d'influir la imminència del seu alistament i la segura perspectiva que acte seguit no trigaria gaire a entrar en combat; aquella vetllada desastrada se li havia presentat esfereïdorament curta, reblerta de mals averanys que s'afigurà conjurar foragitant l'Ethel i anant a preu fet. I va obrar-hi tan de lleuger perquè havia ignorat la importància que ell i l'Ethel s'havien donat mútuament. «No vaig ser destre a interpretar ni tan sols», es deia ara, sobre la coberta del campanar, «els seus caients d'ulls». I havia ignorat fatalment ésser ell, l'egoista de vara alta, víctima d'una passió letàrgica, però permanent, dominant i de mal governar, la qual encara havia d'acabar abocant-lo de cap a l'atzucac on li feia l'efecte d'entrar mentre s'amollava per aquella trampa teranyinosa dins l'església de Sainte-Mère-Église. Si passadís avall no s'hagués fet un tall al front, no li hauria vingut a la memòria que l'Ethel li digué ja enrera:

—T'assembles a Novalis.

Ell s'ho va prendre com un compliment. Va pensar que l'Ethel es referia a la seva obcecada i exaltada manera de veure el món. I va contestar-li que s'hi sentia afalagat.

—L'únic, els llavis —continuà ella—. Els gravats el representen una mica més morrudet. També duia el cabell més llarg. Però en el front, les entrades, la barbata minsa, el nas i l'esguard astigmàtic i perdut sou com dues gotes d'aigua.

Obviament, O'Kelly s'havia penedit de la ruptura. Se n'havia penedit profundament quan la cosa ja no tenia remei. La prova n'era la carta de la Janet. Hi deia: «L'Ethel ha marxat a l'Argentina amb sos pares. No pensen tornar». Hi deia: «L'Ethel va confessar-me que encara continua

estimant un xic de nom Timothy O'Kelly, però que per descomptat no ets tu, perquè tu ets viu i Timothy O'Kelly és mort». I hi afegia: «Va dir-me que tu ja no hi fas al cas. Que, tot estimant aquell xic mort, ella ha alambinat els seus sentiments fins a la summa puresa; i que d'aquesta manera ha atès de confondre el present grisós amb un passat que ella mateixa crea i enriqueix a còpia de galivances i records que inventa, i que se sent més forta que mai i ja no necessitarà mai ningú». I la carta finia: «Li vas fer d'allò més mal, Tim».

Va sorprendre el gotzo rector de Sainte-Mère-Église escorbant el presbiteri. O'Kelly s'hi féu entendre en el seu francès massa literari. Tot seguit, l'èmfasi que posà el rector en pronunciar un arxi-conegut cognom de dues síl·labes va convèncer O'Kelly que no sols no provaria de lluitar-lo als alemanys, sinó que a més podia confiar-hi a ultrança.

El rector el previngué que els nazis havien entrat a matadegolla.

—I ara passen via afusellant els paracaigudistes que anit van anar a parar als marjals.

Per això li va oferir, en tant que el poble no fos alliberat, un antic amagatall sota l'absis. O'Kelly el refusà amb un somriure. Demanà paper, ploma i una hora per a escriure una llarga carta. Després volgué confessar-se llargament.

Durant el parell d'hores següents, aquell volenterós capellà normand va fer mans i mànigues per dissuadir O'Kelly del seu propòsit, concebut tantost com es veié penjat de l'espadanya.

El mossèn negà que l'existència de Timothy O'Kelly hagués esdevingut un conflicte irresoluble. Negà que l'amor hagi de ser estimat per ell mateix. «Així només aboca a la mort i la fa desitjable», digué. «I així endevino la possibilitat que la mort per amor esdevingui vida», replicà O'Kelly, «i resta com a mort terrible, dolorosa i menyspreable no pas la mort física, sinó la mort en vida a què jo em condemnaria si ara deixés de patir». El mossèn rebutjà que l'amor i la mort siguin a fi de comptes germans, i anatemitzà Leopardi per haver-ho escrit. Rebutjà iradament que totes les passions hagin d'acabar en tragèdia, i anatemitzà Novalis per haver-ho escrit. Per fi, condemnà al foc etern el paràgraf sisè de la darrera carta de Werther («moriria gustós si és així que pogués restablir la pau i la joia de la teva vida»), i anatemitzà Goethe i tot aquell ramat, digué, amb cara d'ovella i urpes de llop.

Li replicà O'Kelly que arribava a misses dites. Que un hom no conserva vergonyosament la vida penjat d'una espadanya després d'haver pres una determinació si no és per a atèner-s'hi. Escindit en dues identitats incompatibles —el Timothy O'Kelly miserable i el Timothy O'Kelly que l'Ethel havia creat—, el seu disseny no podia ser sinó reconciliar-les.

Quan encara se sentia amantent a continuar aquella polèmica in extremis fins a tant que no ocupessin Sainte-Mère-Église els aliats, el capellà s'adonà que no hi feia més que portar aigua al mar. Els arguments d'aquell caporal, altrament, n'evocaven uns altres antiquíssims i ja marcats per l'ús en boca del fill d'un fuster galileu.

—Ego te absolvo a peccatis tuis...

I agafà la missiva per fer-la a mans a miss Ethel.

I el caporal Timothy O'Kelly obrí sense pressa la portalada. Enlluernat, es deixà emmarcar un instant pel dovellatge gòtic. S'imaginà l'Ethel acaronada en aquell mateix moment per la cel·lística de la Creu del Sud.

Les faïçons ebúrmies, serrades les dents, abrandat i sublim, sortí al carrer Major de Sainte-Mère-Église carregat de ferro i de raons per a morir.

